

Kuidas kasside kiibistamine tegelikult aitab?

Viimaste nädalate arutelud kasside kiibistamise üle on Eestis võtnud uue pöörde. Kuigi algselt kavandati kiibistamiskohustus nii koertele kui kassidele, on praegusest seaduseelnõust kassid siiski välja jäetud ja edasi on otsustatud minna vaid koertega. On selgunud, et kasside osas ei ole saavutatud poliitilist konsensust – järelikult leidub poliitikuid, kes ei pea teemat piisavalt oluliseks või näevad selles liigset keerukust.

Ometi puudutab see otsus tuhandeid elusolendeid ja aitaks ära hoida suurel määral kannatusi, mida loomad praegu peavad läbi elama. See vähendaks kohalike omavalitsuste ja varjupaikade koormust ning seeläbi väheneksid kulud. Kasside kiibistamiskohustus aitaks teha Eesti lemmikloomapidamiskultuuris suure arenguhüppe. Varjupaigad üle Eesti, koostöös kohalike omavalitsustega, tegelevad iga päev nende kassidega, keda ei ole võimalik tuvastada ja kes justkui kellelegi ei kuulu. Me näeme neid, keda ei saagi kunagi koju tagasi aidata. Me näeme kolooniaid, mis on kasvanud paarist kassist mitmekümne pealiseks. Näeme hukkunud kasse, kelle omanikud ei saagi kunagi teada, et nende lemmik on leidnud traagilise lõpu. Ja kahjuks näeme ka lugusid, kus omanikke lihtsalt ei huvitagi, mis nende loomast on saanud ning pikemalt mõtlemata võetakse uus loom, et see kannatuste ahel saaks jätkuda.

Mure laudakasside üle

Üles on kerkinud mure nn laudakasside või metsistunud kasside pärast, kes on sündinud tänavatel ja kellel ei olegi kunagi omanikku olnud. On tekkinud küsimus, et kes nende kasside eest vastutama hakkab ja kui nemad tuleb kiibistada, siis kelle nimele need kassid registreeritakse.

Eestis on tõepoolest suur metsistunud kasside ja kolooniate probleem, aga ei saa öelda, et keegi nende eest vastutust ei võta – hetkel teevad seda varjupaigad, koostöös kohalike omavalitsustega. Kui tegemist on tuvastamata loomaga, võtab varjupaik vastutuse. Varjupaigas saab kass kiibi ja kui talle õnnestub uus kodu leida, on tal edaspidi olemas inimene, kes tema eest vastutab ning olukorda, kus kass on ripakil ilma omaniku tuvastamise võimaluseta, ei saa lihtsalt enam tekkida. Eesti riigis ei tohiks olla sellist nähtust nagu ilma omanikuta metsistunud kass. Jah, meil on maapiirkondades nn töökassid ehk osavad hiirepüüdjad, kelle ülesandeks on hoida territoorium hiirevaba – aga kiibiga on kass täpselt sama osav hiirepüüdja. Boonusena on tal olemas ametlik vastutaja, kes aitab juhul, kui kass vajab näiteks veterinaarabi. Eesti loomaarstide koja veterinaarid, kes muretsevad tänavakasside tervise üle, avaldavad kiibistamiskohustusele samuti toetust. Loomakaitseseaduse LoKS sätete alusel on loomal olemas alati tema heaolu eest vastutav isik ehk loomapidaja (LoKS § 3 lg 1 ja 2), v.a vabalt loodusest elavatel loomadel.

Kass ei ole looduses vabalt elav loom ja kui ka praegusel hetkel on olemas lemmikloomi, kellel ei ole kindlat vastutajat, siis me peame liikuma eesmärgi suunas, et selliseid lemmikloomi juurde tekkida ei saaks. Kiibistamiskohustus on kõige efektiivsem ja lihtsam viis selle olukorra parandamiseks.

Kassikolooniate ennetamine

Tegelikult aitabki kiip ennetada, et sellised tänavatele sündinud hulkurkasside kogukonnad ehk kolooniad üldse tekkida saaksid. Kiibistamine ei ole ainult lahendus olemasolevatele probleemidele, vaid ka ennetus, mis aitab Eesti loomapidamiskultuuri tulevikku kujundada.

Praegu tegelevad omavalitsused ja varjupaigad piltlikult tulekahju kustutamisega, aga võiksime tegeleda ennetustööga. Kuidas aitab kiibistamis- ja registreerimiskohustus kassikolooniaid ennetada?

Toome päriselu näite:

Ühe maapiirkonnas elava memme kuuri alla ilmub kass. Memm ei tea, kelle oma ta on. Praeguses olukorras, kus kiibistamine ei ole kuigi levinud ega ka seadusega kohustuslik, mõtleb ta: “Las ta olla siin. Küllap ta ei kuulu kellelegi ja keegi teda ei otsi. Pole mõtet kuhugi helistada.”

Memm toidab kassi ja mõne kuu pärast on kuuri all juba kümme kassi. Sünnivad uued pesakonnad. Algab uus paljunemisahel.

Kui kiibistamine oleks kohustuslik ja ka maapiirkondades levinud, oleks pilt teine. Juba esimese kassi ilmudes teaks memm, et:

- esimene mõistlik samm on lasta kassi kiipi kontrollida;
- see on Eestis standard, mitte erand;
- ta kutsub varjupaiga, kes kontrollib kiipi;
- kass tagastatakse omanikule;
- kui ka juhtub, et kiip puudub, siis õnneks on kaasatud varjupaik, kes saab looma juba varakult aidata – ravida, steriliseerida ja sellega ennetada tulekahju.

Kohalike omavalitsuste ja varjupaikade koormus

Kuidas peaks üks varjupaik toimima? Varjupaiga eesmärgiks peaks peaasjalikult olema ajutise turvalise peavarju pakkumine loomadele, kes on kogemata kombel oma omaniku juurest plehku saanud. Koertega oleme juba seal maal. Enamik meie hoole alla saabuvatest koertest on tuvastatavad ja – kui arvata välja mõnigad erandid – saame koerad ilusti omanikuga taas kokku viia. Kui meie hinnangul on koera väärkoheldud või halvasti

peetud, saame juhtumist teatada vastavatele instantsidele ja omanikku on võimalik vajadusel vastutusele võtta. Kassidega on aga hoopis teine lugu. Igapäevaselt saabub varjupaiga hoole alla uusi kasse, kellest vaid mõne üksiku saame tagasi koju aidata. Neist paljud on halvas seisus ja abita jäetud, kuid vastutama ei saa panna kedagi. Oleme olukorras, kus põhimõtteliselt kogume kasse varjupaikadesse.

Lisaks varjupaikade koormuse vähenemisele aitaks kiibistamiskohustus kaasa ka kohalike omavalitsuste rahalise koormuse vähenemisele. Varjupaikade MTÜ oli 2024. aastal partneriks 20-le kohalikule omavalitsusele, see on 25% kõikidest Eesti omavalitsustest. Kohustusliku hoiu päevad, mille eest omavalitsused varjupaiga teenuse eest möödunud aasta jooksul tasusid:

- koerad varjupaigas: 1 346 päeva s.o 5% kõikidest päevadest;
- kassid varjupaigas: 28 230 päeva s.o 95% kõikidest päevadest.

Vahe on 21 kordne. See näitab kõnekalt, et Eestis ei ole probleemi hulkuvate koertega, aga on massiline problem hulkuvate kassidega, kes on tuvastamata. Kui suurem enamus kasse oleksid tuvastatavad, läheksid nad koju tagasi ja omanik maksaks teenuse eest. See on kohalike omavalitsuste jaoks suur kokkuhoiukoht. Ka Eesti linnade ja valdade liit on avaldanud toetust sellele, et kiibistamiskohustusse tuleks kaasata kassid.

Üle poolte kohalikest omavalitsustest näeb kassiomanike identifitseerimise vajadust ja on kehtestanud vastava eeskirja. Ülejäänud omavalitsuste eeskirjades on välja toodud, et KOV-ide poolt on kasside kiibistamine soovituslik. Omavalitsustes, kus juba on kasside kiibistamine ja registreerimine eeskirjade järgi kohustuslik ning kus KOV-id on teinud juba aastaid koostööd loomakaitseorganisatsioonidega teavitustööd ja kampaaniaid, on selgelt näha, et olukord hulkuvate kassidega on hüppeliselt paranenud.

Et suurem muutus ühiskonnas saaks toimuda, on tarvis ka riigi sekkumist. Kui kassid sellest seaduseelnõust välja jäävad, on see tagasikäik meie ühiskonnas – mitte ainult loomakaitstes, vaid ka vastutustundlikus lemmikloomapidamises laiemalt.